

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZ

UNUTMANIN DOĞASINDA

Sözcük Sayısı: 3995

Kategori: CAT 1

Araştırma Konusu: Latife Tekin'in "Unutma Bahçesi" romanındaki figürlerin modernleşen toplumdan fiziksel ve zihinsel kaçışlarının bahçe ve unutma kavramları üzerinden incelenmesi

Mayıs 2025

İÇİNDEKİLER:

1. Giriş.....	3
2. Bahçe ve Unutma Kavramları Üzerinden Bireylerin Modernleşen Toplumdan Fiziksel Kaçışı.....	4
2.1 Doğaya sığınış.....	5
2.2 İzolasyon.....	7
3. Bahçe ve Unutma Kavramı Üzerinden Bireylerin Modernleşen Toplumdan Zihinsel Kaçışı.....	10
3.1 Kendine yabancılaşma.....	10
3.2 Gerçeklik algısından uzaklaşma.....	13
4. Sonuç.....	16
5. Kaynakça.....	19

1. Giriş

Modernleşen toplumlar sürekli hızlı bir değişim ve dönüşüm içinde olan dinamik yapılardır. Toplumsal normlar, kişiler arasındaki ilişkiler, bireylerin toplumdaki rolleri gibi sosyal değerlerin değişim gösterdiği modernleşme sürecinde sömürme ve tüketimin arttığı, kentleşme ve sanayileşmenin hızla geliştiği ve insanların doğadan ve geleneklerden koparak kentlere yakınlaştıkları da ayrıca görülür. Toplumun değişen bu yapısına yetişmenin koşuşturması içinde bireyler birçok farklı şekilde etkilenir.

Modernleşme döneminde yükselen nüfusun artırdığı taleplere yetişebilmek için sanayileşmenin yayılması ile fabrikalarda çok sayıda çalışan ihtiyacı doğmuştur. İşçi grubundaki bu çoğalış bireylerin değer verilmemesine yol açmış ve işçi ve işveren ilişkisinin sağlıksız bir hal alması ile sonuçlanmıştır. Oluşan sınıflı toplum yapısı yüzünden insanlar bireyselliğin kaybetmiş, aynılaşmış ve toplumsal ilişkiler yozlaşmıştır. Bu durum bireyler arasında iletişimsizlik yaratmasının yanı sıra insanları toplumda yalnızlaştırmıştır.

Fabrikalaşmanın ve ticaretin teknoloji yardımıyla ilerlediği bu dönemde maddiyatın daha ön planda olduğu materyalist bir bakış açısı gelişmiştir. Kazanç arzusunu gerçekleştirebilmek için üretim-tüketim dengesini bozarak sömürme ve kazanç ile sonuçlanmayan ögeleri önemsememe gibi uygulamalar ortaya çıkmıştır.

Sanayileşme, fabrikalaşma ve teknolojinin bu gelişimi şehirleşmeye yol açmıştır. Asfaltın, otomobillerin ve binaların her yerde görüldüğü kent yapılarındaki hızlı değişime ayak uyduramayan kişiler alışık olmadıkları bu yeni düzende yabancı kalmışlardır.

Bireylerden beklenen sorumluluklar modernleşme ile oluşan bu sistem yüzünden artmış ve geçinme çabasındaki yetişkinler için onları aşağı çeken bir yük haline gelmiştir. Düşünmeye zaman bırakılmayan yeni düzende insanlar sürekli bir yere yetişmeyi denediklerini, üstteki birinin kazançları için çalıştıklarını ve sisteme ayak uydurabilme çabası içinde sevmedikleri bir hayat sürdürdüklerini fark etmeden yaşamaktadırlar.

Latife Tekin'in "Unutma Bahçesi" adlı romanında da modernleşmenin insanlar üzerindeki etkisi eski bir mühendis olan Şeref'in kurduğu bahçe ve toplumdan kendini neredeyse tamamen koparmış bu bahçede yaşayan karakterlerler üzerinden anlatılmaktadır. Web sitesi üzerinden kendini toplumun geri kalanına tanıtan, "yaşadığı hayatı istemeyen insanlar"ın geldiği bu unutma bahçesine avcı olan Cömert'in yeni bahçıvanı olarak gelmesiyle roman başlamakta ve bahçenin girişi olan garajdan karakterlerin içinde yaşadığı teneke evlere kadarki yol boyunca odak figür Tebessüm'ün kopuk anlatımları ile devam etmektedir.

Modernleşen ve değişen Türkiye'nin hızına ayak uyduramayan, toplumda mutlu olmayan ve bunun sonucu olarak kendilerini toplumun içinden tamamen ayırmış olan Ferah, Cömert, Olgun, Şeref, Giray ve Tebessüm karakterleri üzerinden bireyin içinde bulunmak istemediği toplumdan kaçışı anlatılmaktadır. Doğaya sığınışları, bahçenin adaya benzeyen izole yapısı ve benzer şekilde tek ve yalnız evleri ile karakterlerin fiziksel olarak kendilerini toplumdan ve bununla da diğer bireylerden uzaklaştırdıkları görülmektedir. Unutma ve anımsama kavramlarının çelişkisi üzerinden insanlardan ve kendilerinden yabancılaşan, insan ilişkilerinden kopan ve gerçeklik algısından uzaklaşan karakterlerin fiziksel kaçışlarının yanı sıra zihinsel olarak da kaçtıkları eser boyunca görülmektedir.

2. Bahçe ve Unutma Kavramları Üzerinden Bireylerin Modernleşen Toplumdan

Fiziksel Kaçışı

Bireyin istemediği bir hayat sürdürmesi sonucu o hayattan uzaklaşmak ve yeni bir yere gitme arzusu doğmaktadır. Eserde modern toplumdan kaçma isteğine sahip karakterlerin geldiği bahçenin doğa unsurları ve dışarıdaki dünyayla arasındaki kopukluk üzerinden fiziksel olarak istemedikleri hayattan uzaklaştıkları anlatılmaktadır. Bahçedeki sistemin unutmayı kolaylaştıracak şekilde kurulması ve karakterlerin de yapıyı devam ettirmesi toplumla aralarındaki fiziksel kopukluğu koruma isteklerini göstermektedir.

2.1 Doğaya sığınış

Birey bulunduğu ortamdan memnun değilse oradan uzaklaşmak ister, bu yüzden bireyi kötü şekilde etkileyen modern toplumdan kendilerini ayırdıkları görülebilir. Eserde şehirleşmenin tersi denilebilecek doğaya doğru kaçış kentten uzakta kurulan bahçeyle anlatılmaktadır. Bahçede yaşayan Olgun, Giray ve Cömert karakterleri üzerinden şehir ve doğa arasındaki zıtlık ve bireylerin doğayı modern toplumdan bir kaçış olarak gördüğü anlatılmaktadır.

Eserde modernitenin getirdiği değişimlerin birey üstündeki olumsuz etkileri yüzünden modern unsurlar kötü olarak görülmektedir. Bu kötü çağrışımlar bireyin içinde bulunduğu toplumdan uzaklaşmasını ve kaçmasını teşvik etmektedir. Ayrıca birbirine zıt düşen şehirleşen, modern toplum ve doğa içinde bulunan bahçe arasında belirgin bir fark yaratılmaktadır. Evlerin uzağındaki bahçenin girişi olan garajda internetten işe aldıkları yeni bahçıvan Cömert'i; Olgun, Giray ve Tebessüm karşıladıktan sonra geri dönerken bu fark somut olarak geçtikleri yol üzerinden görülmektedir. "Asfalt yoldan ayrılıp araziye giden toprak yola sapmamıza az kaldı." (Tekin, s.68) alıntısında toprak yol bahçe, asfalt yol ise şehirle bağdaştırılmaktadır. İki yol arasında yaratılan bu zıtlık ve aralarındaki geçiş, kentten koparak doğayla yakın olan bahçeye girişi temsil etmektedir. Modernleşmenin oluşturduğu şehir ortamından uzaklaşmak isteyen bireyler bu yüzden bahçeyi kentten bir kaçış olarak görmektedir.

Bahçenin doğa unsurları Olgun ve Giray karakterleri için kentte sürekli gelişen değişimlerin getirdiği kargaşadan kaçıştır. İki figür de modern toplumun getirdiği uyarıcılarla dolu şehirleşmeden olumsuz etkilenmiştir. Olgun, annesinin ölümünü kabullenemeyen ve onu unutmak amacıyla bahçeye gelen, zamanının çoğunu bilgisayar önünde geçiren ve bahçenin web sitesini kuran kişidir. "Olgun'u sıkıntılı uykusundan uyandıran, asfalt tabancaların çıkardığı bitmez tükenmez kırma sesi ve ardı arkası kesilmeyen otomobil alarmlarıymış..." (Tekin, s.16) alıntısında modern hayatın öğeleri olan "otomobil", "asfalt" kelimeleri ve yüksek ses çıkartan tabancalar ve alarmların "bitmez tükenmez" ve "kesilmeyen" sıfatlarıyla betimlenmeleri şehirdeki

makineleşmeyi ve sürekli olan gürültüyü anlatmaktadır. Olgun'un şehirdeki bu hayatından memnun olmaması içinde oradan uzaklaşma isteği doğurmuştur ve bahçeye gelmiştir, "Kaçma isteği kulağında patlayan bu seslerle bir karara dönüşmüş." (Tekin, s.16). Sürekli uyarıldığı gürültülerden ve modernitenin yarattığı kent yapısından uzaklaşmak için doğayla bağdaştırılan bahçeye kaçmaktadır.

Dünya'nın dibini görme isteği yüzünden kuyu fotoğrafları çeken, eski bir tiyatrocu olan Giray benzer şekilde "şehrin kabusu" ile karşı karşıya kalınca kaçıp bahçeye gelmekte bulmuştur. "Durup dururken bir ter boşanıyor üstümden, renkli terliyorum; kırmızı, yeşil, sarı... Gözlerimde renkli parlamalar, dumanlar, gölgeler... Rengarenk oldum, bitti bu iş artık. Çözüldüm, sürdürüyemiyorum, dedim kendime... (...) Tiyatro binasıyla yaşadığı ev arasında dört hastane, kentin batakhaneleri, umumi tuvaletler, üstgeçit olmayan işlek bir cadde varmış. Saat başı kaza görüp birilerinin öldüğüne tanık olmak ve hastane atıklarının iç bulandıran görüntüsü sonunda korktuğu geri dönülmez çözülme yaratmış onda." (Tekin, s.48) alıntısında kentteki uyarıcıların bunaltıcılığı, fazlalığı ve kargaşa içinde bireylerin hayatının önemsenmediği kullanılan sıralamalarla anlatılmaktadır. Giray'ın bahçeye yerleşmesi huzursuz kent yaşamından kaçmak için şehrin unsurlarından uzak olan doğaya sığındığını göstermektedir. Olgun ve Giray'ın şehirdeki eski hayatları doğanın sağladığı sakinlikle karşılaştırıldığında bahçe adeta ütöpik bir ortam haline gelmektedir. Bu nedenle bireyler kentten kaçış isteklerine çözüm olarak bahçeye sığınmaktadırlar.

Doğa eserde ayrıca "aslına dönme"yi ve ilkelleşmeyi temsil etmektedir. Modernitenin sürekli gelişen yapısına karşı ilkelleşme fikri zıt düşmektedir ve yenilikçi sistemin içinde geçmişe geri dönme çabası modern toplumdan kaçış olarak görülebilir. "Aşk kırgınları nasıl gelecek buraya, biz bulmakta zorluk çektik, yolunuz çok bozuk, arabayla ulaşmak zor, yolunuzu yaptırmayı düşünüyor musunuz?" dedi. Daha da ileri gidip, 'Neden bir otoparkınız yok?' diye soranlar da oluyor, (...) 'Hayır yolumuzun toprak kalmasını istiyoruz, bu bölgede yaşayan ilk insan topluluğunun kullandığı bu yolu olduğu gibi korumak istiyoruz...' diyorum." (Tekin, s.197)

alintısında bahçede yaşayanların “araba” ve “otopark” gibi modern unsurları bahçeye eklememeleri ve bahçenin ilkelliğini korumaları moderniteden uzak kalma isteklerini göstermektedir. Bahçeyi moderniteden uzak tutmanın ve doğayı olduğu gibi bırakmanın yanı sıra Tebessüm ayrıca geçmişi unutarak bugüne kadar olan gelişmeleri görmezden gelerek en ilkel hale dönmeyi istemektedir. Bu arzusu fazla gelişmiş ve alışık olmadığı modernitenin yeniliklerini kabul etmemesi yüzünden onun tersi olan ilkelliğe yakın hissetmesinden ortaya çıkmakta olabilir. “Ben bir şey biriktirmiyorum, unutuyorum her şeyi, biriktirmekten vazgeçtim senin gibi, bana kalsa, gelin hep beraber geçtiğimiz bin yılı, iki bin yılı geride bıraktığımız binlerce yılı unutalım, geleceğe doğru ilerlediğimiz düşüncesinden kurtulalım, hep birlikte ilkelleşme yarışı başlatalım, geçmişe doğru bir maceraya atılıp adım adım bulduğumuz, keşfettiğimiz, yaptığımız her şeyi kaldıralım ortadan...” (Tekin, s.192).

Bireyin yaşadığı durum içinde mutlu olmaması onu oradan ayrılmaya ve kendisine daha uygun bir yer bulmaya teşvik eder. Eserde “kötü” kılınan moderniteden uzaklaşmak için her şeyin bu kadar gelişmediği, ilkel denilebilen doğa bir sığınak olarak resmedilmektedir. Modernleşmenin Giray ve Olgun üzerindeki bunaltıcı ve olumsuz etkisine çözüm olarak iki figür de doğanın baskın olduğu bahçeye kaçmışlardır. Bahçe, modernleşmenin getirdiği kent hayatının kargaşasına zıt, ütöpik bir ortam gibi anlatılmaktadır ve bu yüzden kaçış için ideal bir yer olarak görülmektedir. Şehirleşmeden kaçışta doğaya yakınlaşmak ayrıca modernitenin zıttı olan ilkelliğe uzanma çabasıdır. Modern hayatı reddederek insanların daha ilerlemediği olduğu eski zamanın arzusuyla yaşamak toplumun kabul ettiği yeniliklerden kaçtığını göstermektedir.

2.2 İzolasyon

Bireyin kendini memnun olmadığı hayatından tamamen uzaklaştırması ve bağlarını koparması o hayattan bir kaçıştır. Birey kendini bir yere kısıtlayarak istemediği hayatıyla bir daha iletişime geçmemesi aradaki bağları tamamen koparmaktadır. Eserde de bahçenin her yere uzak olan yapısı sayesinde karakterler fiziksel olarak modern toplumdan izole ve uzak olabilmektedir.

Bunun yanı sıra bahçenin içindeki karakterler kendi içlerine kapanarak izole kalmaktadırlar. Mekandan uzaklaşarak izole olmanın rahatsız oldukları durumdan bir kaçış olduğuna inanmaları Olgun karakteri üzerinden anlatılmaktadır. Bu düşünce yüzünden modern toplumdan kaçarken de izole olmayı amaçlamaktadırlar.

Dağın başında, diğer yaşam alanlarından uzak olan unutmaya bahçesine ulaşmak için alınan yol girişi garaj şeklindedir ve bahçenin diğer kısımlarından uzaktır. Yeni gelenleri karşıladıkları bu garaj, bahçenin dış dünyayla olan tek fiziksel bağlantısıdır. Şeref'in garaja gitmemesi bahçenin dışındaki toplumdan kendini tamamen koparma isteğini göstermektedir. Garajın uzamsal özellikleri üzerinden Şeref'in kendini bahçeye izole ederek dışarıdaki modern toplumdan kaçtığı anlatılmaktadır.

İzolasyon eserde kendini bahçeyle sınırlayan Şeref karakteri üzerinden anlatılmaktadır. Şeref'in bahçenin ada şeklinde olması isteği ve üstünde çalıştığı "Ada Projesi" Şeref'in bahçeyi ve kendini toplumun kalanından kopararak izole ve yalnız olma arzusunu göstermektedir. "Ada- Kara, toprak, ayrı, kopuk... / Kendisiyle sınırlı olan, bağlantısız. / Pırıl Pırıl gün ışığının her yere eşit dağıldığı denizler içindeki dünya / Ada- Yokluk, yalnızlık, sıkıntı, tutsaklık... / Denizler içindeki durmuş zaman ülkesi / Tekin olmayan, işitilmedik kötülüklerle dolu" (Tekin, s.246) Tebessüm'ün "ada" için yaptığı tanımlamalarla bahçenin ada olma fikri hakkındaki düşünceleri görülmektedir. "Ada" kelimesini kullandığı kısa çizgi yardımıyla tanımlama yaptığı hissiyatıyla açıklamaktadır ve bahçenin ada olma fikri hakkındaki düşünceleri gösterilmektedir. Tebessüm bir tanımlamasında adamın olumu ve fiziksel yanlarından bahsederken diğerinde "yokluk", "yalnızlık" ve "sıkıntı" gibi olumsuz kelimeler kullanmaktadır. İki tanımlama da aynı "ada" kelimesi için olsa da aralarındaki bu fark Tebessüm'ün bahçenin ada olma fikri hakkındaki kendiyi çelişkili görüşünü belirtmektedir. Tebessüm adanın dış dünyadan kopuk olmasını ve modern toplumdan uzak kalmasını isterken aynı zamanda izolasyonun getireceği yalnızlığı istememektedir. İki tanımda da adayı betimlemek için "Denizler içindeki" ifadesinin tekrarı "ada"

kelimesinin gerçek anlamının değişmemesine rağmen Tebessüm'ün onun için farklı bakış açısını göstermektedir.

Bahçedeki teneke evlerin birbirinden uzak yapılması karakterlerin kendi aralarındaki izolasyonu temsil etmektedir. Modern toplumda insanlar arasında derin, anlamlı ilişkilerin kurulmadığı gibi bahçede de karakterlerin arasında yalnızca yüzeysel ilişkiler kurulmaktadır. Kendilerini izole ederek ve iç dünyalarına çekilerek modern toplumu hatırlatabilecek diğerleriyle ilişki kurmaktan kaçmaktadırlar. Olgun'un bahçedeki diğer kişiler tarafından şikayet edilmesi üzerine diğer evlere en uzak eve yerleştirilmiştir. "Arada bir kopardığı bağırtıdan, yüksek sesle şarkı söylemesinden, geceleri odasından yayılan müzikten rahatsızlık duyanlar Olgun hakkında yazılı şikayette bulunmuşlar Şeref'e. Durumu Giray iletti bana, Olgun'la konuşup ona evlerin uzağındaki kulübeye geçmesini önermiş. Bize de oraya taşınırsa sorun ortadan kalkar gibi gözükte." (Tekin, s.206) Fiziksel olarak diğerlerinden de daha uzak bir eve geçmesi evlerin tekliği ve uzaklıklarının insanların ilişkileri için bir metafor olduğunu göstermektedir. Olgun'un şikayetler üzerine izolesi ve karakterlerin bunun etkili bir çözüm olduğuna inanmaları bahçede rahatsızlık getiren şeyleri uzaklaştırarak sorunları çözebildiklerine inandıklarını göstermektedir. Bunun sonucu olarak kendilerine rahatsızlık getiren modern hayattan uzaklaşmak istedikleri zaman da o toplumdan uzaklaşarak kendilerini izole etmeyi bir çözüm olarak görmekteirler.

Bahçenin fiziksel konumu sayesinde dış dünyayla olan bağlantısı kısıtlanmıştır ve kendi yaşam alanlarına izolelerdir. Modern toplumla kopuk sürdürdükleri yaşamları sayesinde modernleşmeden kaçmaktadırlar. Bu kaçışı gerçekleştirmek ve devam ettirmek için Şeref'in bahçeyi ada yapısına benzetme istekleri vardır. Karadan kopuk şekilde yaşamak bahçe ve modern toplum arasındaki iletişimsizliği ve izole durumu artıracağı için ada yapısı hayalleri vardır. Doğaya yakın olmanın diğer insanlara uzak olmak anlamına geldiğine inan Şeref ve Tebessüm karakterleri üzerinden insan ilişkilerine farklı yaklaşımların bireyin modern toplumdan kaçışını nasıl etkilediği anlatılmaktadır. Tebessüm anlaşılmamaktan ve yalnız kalmaktan memnun değilken Şeref diğerleriyle bağlarını neredeyse tamamen koparmıştır. İki figür de

modern toplumdan kaçmak istemektedir ve bunu doğaya yaklaşarak gerçekleştirebileceklerine inanmaları yalnızlık ve insan ilişkilerine olan zıt yaklaşımları üzerinden anlatılmaktadır. Ayrıca Olgun'un bahçeye getirdiği rahatsızlığı sonlandırmak için onun uzaklaştırılması ve izole edilmesi etkili bir çözüm olarak görülmektedir. İzole edilmenin etkili bir çözüm olarak görülmesi modern toplumdan kaçışlarında da karakterlerin bahçenin izole ortamından yararlandığını göstermektedir.

3. Bahçe ve Unutma Kavramı Üzerinden Bireylerin Modernleşen Toplumdan Zihinsel Kaçışı

Fiziksel kaçışın yanı sıra eserde figürlerin iç dünyalarında zihinsel olarak da kaçma çabaları görülmektedir. Karakterler kaçmayı istedikleri hayat hakkında her şeyi geride bırakarak bahçeye gelmektedir ve bununla beraber bahçede istemedikleri her şeyi unutmayı amaçlamaktadırlar. Bunu eski kendilerini unutarak, yalnızlaşarak ve gerçeklik algılarından uzaklaşarak gerçekleştirmektedirler.

3.1 Kendine yabancılaşma

Bireyin benliği hayatıyla yakından bağlantılıdır ve bu benlikten uzaklaşmak o hayattan uzaklaşmak anlamına gelir. Kişinin benliğinden uzaklaşmak kendine yabancılaşması demektir ve bununla memnun olmadığı eski hayatından da uzaklaşabilir. Eserde figürler modern toplumdaki hayatlarından kaçmak için eski kimliklerini unutmakta ve kendilerine yabancılaşmaktadırlar. Bahçenin bireyin modern toplumdaki kimliğini ve bu nedenle o hayatını unutmaları için kurulan sistemine ayak uydurabilmiş karakterler üzerinden eserde kendine yabancılaşmanın modern toplumdan kaçıştaki rolü anlatılmaktadır. Ayrıca kendine yabancılaşmayanların bahçeyle uyumsuzluklarına dikkat çekilerek bahçe ve modern toplum arasındaki zıtlık vurgulanmaktadır.

Toplumun düzenininin reddedildiği bahçede karakterlerin kimliklerini geride bırakmaları gerekmektedir. Kimlik, toplumda bireyin sorumluluklarını ve beklentileri belirleyen bir etiket olarak görülebilir. Bahçede böyle bir beklenti olmaması ile beraber kimlik kavramı anlamsız kalmaktadır. Kimliklerin ortadan kaldırıldığı sistem içinde yaşamak, işçi ve işveren gibi kimliklerin önem taşıdığı modern toplumun düzeninden bir kaçıştır. Modern toplumun düzeninden uzaklaşabilmek için Şeref bahçeden kimlik kavramını tamamen çıkarmaktadır ve gelen insanların bu kimliklerini unutmalarını desteklemektedir; hayata belirlenmiş kimlikleri olmadan “yeniden başlamalarını” ve kimlikleri olmadan yeni bir benlik edinerek “kendilerini yenilemelerini” (Tekin, s.158) söylemektedir. Şeref’in modern toplumdan uzaklaşmak için kurduğu bu sistemde modernitenin sistemine alışık kişiler kimliklerinin yokluğundan rahatsız olmaktadır. Kimlikler modern toplumda insanı belirleyen bir unsur olduğu için bu etiketin yokluğu insanları amaçsız ve boşlukta bırakmaktadır. “Şeref her gidenin arkasından, ‘Keşke işten kaçıyor olsalar, o bile değil,’ demiştir, ‘bizden kaçıyorlar, çünkü elimizde bir şey eksik, görmeye çok alışık oldukları bir şey... Görmediklerinde sistemleri bozuluyor, çareyi kaçmakta buluyorlar. Burada onları kırbaçlayacak biri olsa kalıp çalışırlardı.” (Tekin, s.99) Modern toplum bireyin varlığını sadece ona verilen kimliğiyle sınırlandırdığı için kimliklerinin yokluğunda yeni bir kişilik oluşturmamayanlar bahçeden çıkmış ve alışık oldukları modern toplumun rahatlığına geri dönmüşlerdir. Eski hayatlarını unutmamayanların aksine Ferah, Tebessüm ve Giray gibi karakterler modern toplumda sahip oldukları kimlikleri arkada bırakabilmişlerdir ve eski kimliklerini ve benliklerini kaybetmişlerdir. Kimliklerini unutmak karakterleri kendilerine yabancılaştırmaktadır fakat aynı zamanda onlara modern toplumdan kaçış sağlamaktadır.

Eserde bahçede kalan fakat kimliğinden sıyrılmayan bahçıvan Cömert bu nedenle öne çıkmaktadır. “Avcı kıyafetiyle otobüsten inen adam yeni bahçıvanımız!” (Tekin, s.24) Cömert depremde neredeyse her şeyini kaybettikten sonra bahçeye gelen bir avcıdır. Yeni bahçıvanın avcı olmasına şaşkınlığının yanı sıra durumun ironisini vurgulamak için ünlem işareti

kullanılmaktadır. Cömert'in bahçeye gelirken eski kimliğini kendisiyle getirdiğini ve hala benimsediğini temsil eden avcı kıyafeti, bahçenin eski kimlikliğini unutmaya üzerine kurulan yapısına zıt düşmektedir. "Bizler toplumsal oyunu tümüyle reddetmiş insanlarız. Burada yaşama istekliliği gösterenlerin kimliklerinden sıyrılması gerekiyor." (Tekin, s.193) Bahçeye gelirken kimlikten tamamen kurtulunması gerektiğine inanan Tebessüm için Cömert'in bu yaklaşımı bahçeye uymamaktadır ve geçmişini unutmaması yüzünden Tebessüm Cömert'in bahçede kurulmuş olan düzeni bozuğunu düşünmektedir. "Garajda ne gördüğümü daha söylemedim size. İlk bakışta yeni bahçıvanımızın bahçe duvarının üstünden Şeref'e ateş ettiğini görmüştüm. Keskin bir dönemecin ani görüntüsünde başımı çevirdim, adamın yüzünde yine o ışık parlıyor. Serviler... Meşeler...Çalılar devriliyor gözlerinde..." (Tekin, s.43) Tebessüm'ün Cömert ile tanışmasından itibaren Şeref'i tüfeğiyle vurarak ve sıralanan ağaç isimleriyle doğaya zarar vererek bahçedeki düzeni bozacağına inanmaktadır. Kimliğini unutmayan, bahçeye diğer karakterlerin aksine geçmişi ve kimliğiyle gelen Cömert, Tebessüm'ün iç dünyasında bahçeye ait değildir. Kendine yabancılaşmanın modernleşmeden kaçabilmek için gerekli görüldüğü bahçede bireyler eski benliklerini unutmaya teşvik edilmektedir.

Bireyin yaşadığı hayat içinde benimsediği kimlikler, toplumdaki yeri ve sorumlulukları kişinin benliğinin büyük bir parçası haline gelebilmektedir. İnsanın hayatıyla memnun olmamasıyla gelişen kaçma arzusunun gerçekleşmesi için sahiplenmiş olduğu kimlik ve sorumlulukları unutmaları gerekmektedir. Kimliklerin kişinin toplumda değerini belirlerken büyük rol oynadığı ve bireyi tek bir etikete indirgeyen modern toplumdan kaçmak için bahçede kimliklerin ve sınıfsal yapının olmadığı bir sistem kurulmuştur. Bahçedeki figürler bu ideoloji yüzünden kendilerine yabancılaşarak modern toplumun etkilerinden uzaklaşmayı amaçlamaktadırlar. Şeref'in kurduğu sistem içinde Tebessüm gibi modern toplumun yapısında memnun olmayan karakterler bahçede konfor bulmuştur.

3.2 Gerçeklik algısından uzaklaşma

Bireyler içinde oldukları gerçeklikte yaşamak istemedikleri zaman gerçeklik algılarından uzaklaşarak bu hayattan kaçabilirler. Gerçeklik algısından uzaklaşma inançlar, gerçeküstü kavramlar veya anda yaşayamamak gibi kavramlarla anlatılmaktadır. Eserde karakterlerin ütopik olduğuna inandıkları bahçe, Tebessüm'ün iç dünyası ve o anda geçenler arasındaki kopukluk ve mitik unsurlara atıflar karakterlerin gerçeklik algısından nasıl uzaklaştıklarını göstermektedir. Gerçeklikten bu kaçışları aynı zamanda unutmayı kolaylaştırarak ve bahçeyi doğayla yakın tutarak modernleşmeden uzaklaşma çabasıdır.

Unutma bahçesi eserde ütopik bir ortam olarak anlatılmaktadır. Anlatıcı Tebessüm'ün betimlemelerinin bahçenin sadece güzel taraflarını vurgulaması okuyucunun mekanı mükemmel bir yer olarak tanıması ile sonuçlanmaktadır. Karakterlerin bu ütopikliğe inançlarının bahçenin gerçekliğinden ne kadar uzak olduğu ancak dışarıdan gelen Cömert'in farklı görüşleri üzerinden görülmektedir. "Cömert, 'Vukuatsız mı burası?' diye sordu, kapıda duraksamasından anladım, ağırlığımı vererek basabilecek miyim? 'Yapılabı kaç yıl olmuş, gördüğün gibi sapasağlam ayakta,' dedim. (...) hemen pas meselesine bir çözüm aramaya başladı. 'Bir zımpara çekip boyamak lazım bu evi,' dedi." (Tekin, s.174) Bahçedeki teneke evlerin güvensizliğini ve eskimişliği yüzünden neredeyse yaşanamazlığını görmeyi reddeden Tebessüm, Cömert'in buna dikkat çekmesiyle rahatsız olmakta, bahçenin kötü bir unsura sahip olabileceği fikrini kabul etmemektedir. Tebessüm'ün anlatımlarından modern toplumdan kaçış olan bahçeyi gerçeklik algılarından uzaklaşarak her açıdan ütopik ve mükemmel gördükleri anlatılmaktadır. Bu modern toplumu kötü ve bahçeyi iyi olarak tanımlama gereksiniminden doğmakta olabilir. Karakterler bahçe ve şehrin arasında zıtlıkla bahçeyi kendi istedikleri gibi tamamen iyi görerek kötü olarak gördükleri modern toplumdan kendilerini tamamen uzaklaştırmaktadırlar.

Anda yaşamayarak o andaki gerçeklikten kaçmak imkandır. Tebessüm'ün eser boyunca kopuk anlatımı üzerinden anda yaşamadığı fakat sürekli olarak kendi iç dünyasına kaçtığı görülmektedir. “Onun için mi anlarla ilgili yazıyorsun? diye sordum. ‘Anlatması uzun sürer,’ dedi, ‘sen bu konulara yabancısın.’” (Tekin, s.227) Ayrıca Tebessüm'ün kendi hayallerini gelecekte yaşanacak olaylar olarak düşünmesi gerçek ve hayalin arasındaki çizginin onun için bulanıklaştığını vurgulamaktadır. İçinde olmak istemediği gerçeklikten uzaklaşmak için kendi iç dünyasına kaçmakta ve okuyucu da kendisiyle götürerek neyin gerçek neyin hayal olduğunun kesin söylenemediği, kronolojik sıranın sağlanamadığı bir anlatım yaratmaktadır.

Modernitenin sert gerçekliğinden uzaklaşmak için bahçenin ütöik ortamının yanı sıra gerçeküstü kavramalara inanç da kaçış olarak kullanılmaktadır. Olgun'un “büyücölükten, içimizdeki sınırsız potansiyelden, ruhun hallerinden söz eden kitaplar” (Tekin, s.122) ile ilgilenmesi ve ardından bahçedekilerin fala merak duymaları gerçekten uzak kavramlara ihtiyaçlarını vurgulamaktadır. Bahçede doğanın ve ilkelleşmenin daha baskın olma isteğini ve modern, gelişmiş toplumdan daha da uzak olma hayalini anlatmak için “sihir” ve “tılsım” kelimeleri seçilmiştir. Bu hayali anlatırken sıralanan hayvan isimleri doğaya dikkat çekerek modern toplumdan kaçışı vurgulamaktadır. “Şeref'in söylediği gibi, sihiri çözebilsek... Silkinip dinazorlaşacak kertenkelelerin kayalarının tepesinden vardiya gözlediği sihiri çözebilsek... Dört bir yana ateşli oklar fırlatan canavarlara dönüşecek peygamberdevelerinin, gergedanböceklerinin, kuşkanatlı karıncaların, çıyanların, kimilerinin fare sanıp boğuk iniltiyle ürküttüğünü tüylü çekirgelerin yaşadığı, ineklerin ise uzaklarında otlandığı, yanlışlıkla karayla birleşmiş, bir zamanlar yüzdüğünü rüzgarlarla iç çekerek anımsayıp yağmurlarla yıkandıkça unutan bir ada burası. Üstünde kımıldasan canlılar gibi, o da tılsımlı bir sözcükle kopup sonsuz sulara kavuşacağı anı bekliyor.” (Tekin, s.143).

Gerçeklik algısına en yakın denilebilecek Şeref'in bile modern hayattan kaçmak için gerçeklik algısında birçok kez uzaklaştığı görülmektedir. Bahçenin inşaatı sırasında Şeref'in “yamaca oturtmak istediği hurdaya çıkmış herhangi bir gemi değil, Nuh'un Gemisi” (Tekin, s.249) onun

bahçeyi moderniteden bir kaçış olarak gördüğünü anlatmaktadır. Efsanede düzeni bozmuş, yanlış yola girmiş kişileri felaketten kurtarmak için yapılan Nuh'un Gemisi'ni bahçeye koyma isteği Şeref'in modernitenin yanlış olduğunu ve toplumu felakete sürüklediğini düşündüğünü ve insanları kurtarmayı kendine bir görev olarak üstlendiğini anlatmaktadır. Metinlerarasılık kullanılarak Şeref'in toplumun durumunu bir efsaneye benzetmesi onun da gerçeklikten uzaklaştığını göstermektedir.

Modern toplumun gerçekliğinden kaçma arzusu sonucuyla bahçede de gerçek bir ortam yaratma çabası yoktur. Ferah'ın "en kesin unutmaya biçimi ölüm" (Tekin, s.125) demesiyle bahçeye Yunan mitolojisinde ölümden önce uğranıldığına inanılan Styx Nehri mitine atıfta bulunmaktadır. "Binlerce yıl önce, 'Ölmeden önce bir ırmakta yıkanıp dünyayı unutalım, öyle gidelim ölüme,' demiş insanlar. Şeref'in buraya yapacağı ırmak mutlaka bir kapıdan geçerek akmalıymış. 'Adı da ölüm kapısı olsun.'" (Tekin, s.125) Bahsedilen Styx Nehri Yunan mitolojisinde gerçek ve ölümler dünyasını ayırmaktadır, unutmaya fikrini desteklemek için de bu efsaneden esinlenerek bir ırmak koyma fikri bahçeyi gerçeklikten uzaklaştırdıklarını göstermektedir.

İnsanda yaşadığı gerçeklikte mutlu olmaması nedeniyle bu gerçeklikten uzaklaşma isteği doğmaktadır. Eserde de modernleşmenin topluma olan olumsuz etkilerini kabul etmek istemeyen bahçedeki karakterler gerçeklik algılarından uzaklaşarak istemedikleri gerçeklikle başa çıkmaktadırlar. Modernleşmiş toplum ve bahçe arasında birini "iyi" ve diğerini "kötü" kılabilmek için Tebessüm eser boyunca şehrin olumsuz yanlarına odaklanırken bahçenin sadece iyi, güzel ve mükemmel olabileceğine inanmaktadır. Tebessüm ve bahçedeki diğer karakterlerin akıllarında bahçenin ütöpik bir yer olmasıyla şehirle arasında bir zıtlık yaratarak karakterlerin bahçeye ısınmasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca Tebessüm'ün bazen bahçede de gerçeklikten kaçtığı görülmektedir. O anda yaşanan olaylarla memnun olmamasıyla kendi iç dünyasına dönerek andan kaçmaktadır. Tebessüm'ün anda yaşamaması eserde kopuk bir anlatım oluşturmaktadır. Tebessüm'ün yanı sıra diğer karakterlerin de bahçenin içinde

istememedikleri durumlarla karşılaşınca gerçeklikten gerçeküstü unsurlara olan inançlarıyla uzaklaşmaktadırlar. Ayrıca Şeref'in bahçeyi modern oğluma zıt bir mekan olarak tasarlarken birçok kez aktarmak istediği fikirleri bahçeye efsanelerden esinlendiği unsurlar üzerinden aktarmaktadır, bunun için efsanelerden yardım alması gerçeklik algısından uzaklaştığını göstermektedir.

4. Sonuç

Toplumların hızla geliştiğinin ve yenilendiğinin görüldüğü modernleşme sürecinde önceden kurulmuş sistemlerin bozulduğu ve insanların buna ayak uyduramadığı görülmektedir. Ayrıca materyalizm ve kapitalizm gibi akımlarla beraber ilerleyen modernleşme insanları birçok açıdan olumsuz etkilemektedir. Bu sistem içinde işçi grubunun varlığı gibi sınıfsal farklılıkların daha belirgin olması bireylerin toplum içinde aynılaşması ve değersizleşmesiyle sonuçlanmıştır. Bunun yanı sıra modernleşmenin getirdiği başka bir farklılık olan şehirleşmenin de birey üstünde bunalıcı etkileri vardır. Şehirleşmenin ve kentin gelişmelerinin hızına ayak uyduramayan bireyler alışık olmadıkları toplum içinde yabancılaşmış ve yalnızlaşmıştır. Latife Tekin'in "Unutma Bahçesi" romanında da bireylerin benzer şekilde etkilenmeleri yüzünden Ferah, Cömert, Olgun, Şeref, Giray ve Tebessüm karakterleri üzerinden modern hayattan kaçma çabaları anlatılmaktadır. Eserde karakterler modernleşen toplumdan hem fiziksel olarak hem de zihinsel olarak bir kaçış halindedir.

Kurulan bahçe ortamı modernleşmenin özelliklerine zıt şekilde kurulmuştur. Şehirleşmenin bunalıcı uyarıcılarına karşı bahçede doğanın sağladığı bir sakinlik ve huzur vardır. Aynı şekilde insanların sürekli gelişmenin peşinde olduğu modernleşme sürecinde bahçede ilkelleşme fikrine ilgi gösterilmektedir. Şehirleşme ve ayak uydurulamayan hızlı gelişmelerden kaçabilmek için bahçe, Giray ve Olgun gibi karakterler için bir kaçış olmuştur. Ayrıca bahçenin izole yapısı dış dünya ile olan etkileşimi kısıtlamaktadır. Bahçenin dışarıya bağlantısı olan garajın yaşama

alanına uzak bir yerde olması bahçenin dış dünyaya olan uzaklığını temsil etmektedir. Bahçenin fiziksel özellikleri sayesinde modern toplumdan kaçabilen karakterler aynı şekilde zihinsel olarak da uzaklaşabilmişlerdir. Modern toplumdan bahçeye gelen karakterler tamamen uzaklaşabilmek için modern toplumda sahip oldukları, onları belirleyen kimliklerini unutarak ve o benliklerine yabancılaşarak yenilenmektedirler. Geçmiş unutmadan bahçeye gelen Cömert ise bahçenin düzenini bozan bir karakter olarak görülmektedir. Bahçenin içinde de bazen modern toplumun etkisinde kalmanın gerçekliğiyle başa kılmak için Şeref, Tebessüm ve Olgun figürleri üzerinden efsanelere olan vurgu, o anın gerçekliğinde yaşamamak, gerçeküstü kavramlara inanmak ve bahçe ve modern toplumun gerçek halini nesnel şekilde görememek gibi konseptlerle bahçede insanların gerçeklik algısından uzaklaştıkları anlatılmaktadır.

Modernleşmenin birey üstündeki olumsuz etkileri sonucu doğan kaçma isteğini yerine getirmek için eserde karakterler hem fiziksel hem de zihinsel boyutta uzaklaşma çabasıdadır. “Bahçe” ve “unutma” kavramları üzerinden fiziksel ve zihinsel kaçış ilk olarak modernleşmenin zıttı olan doğa ve ilkel hayatta yakınlaşma arzusuyla anlatılmaktadır. Bahçenin betimlemelerle bir dağ başında, doğayla iç içe ve diğer yaşam alanlarından kopuk bir ortam olduğu vurgulanmaktadır. Hızlı gelişimin sıkça görüldüğü bir toplum içinde huzur, modernleşmenin zıttı olan doğada bulunabilmektedir ve bu nedenle karakterler modernleşen toplumdan kaçışı bahçede aramaktadır. İstemedikleri eski hayatlarından uzaklaşma çabasında iken karakterler modern toplum ve kendileri arasına fiziksel bir uzaklık kurmak istemektedirler. Dışarıyla ve kendi aralarındaki iletişimi kısıtlayarak kendi iç dünyalarına izole olmaları da her türlü izolenin modern toplumdan bir kaçış olduğu fikrini desteklemektedir. Bahçenin izole yapısı bu kopukluğu sağlamanın yanı sıra ayrıca unutmalarına yardımcı olmaktadır. Unutmak eserde modernitenin hatırlanmak istenmeyen unsurlarından kaçmak için kullanılmaktadır. Bahçenin toplumun sistemini reddeden düzeninde insanlar eski benliklerine yabancılaşarak eski hayatlarını unutmaktadırlar. Ayrıca karakterlerin kendilerini gerçeklikten koparmaları modernleşmenin memnun olmadıkları gerçekliğiyle yüzleşmekten kaçışlarıdır. Bahçenin gerçeğe uzak ortamının

metinlerarasılık ile anlatılması üzerinden karakterlere istemedikleri zor gerçeklikten uzaklaştırmakta ve onlara bir kaçış sağladığı gösterilmektedir. Modern toplumun birey üstünde olan olumsuz etkileri yüzünden bireyde kaçma isteğinin geliştiğı ve bu kaçışın fiziksel veya zihinsel olarak birçok farklı şekilde gerçekleştirildiğı görölmektedir.

5. Kaynakça

Tekin, L. (2023). *Unutma Bahçesi*. Can Yayınları.

T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.). Nuh'un Gemisi Efsanesi. Tùrkiye Kùltür Portalı.

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/agri/kulturatlasi/nuhun-gemisi-efsanesi>

Attila, A. (2010). *Latife Tekin'in Unutma Bahçesi Romanında Unutma-Bellek-Kimlik Bağlantısı*.

DergiPark. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/182611>